

7. Usume hadithi ifuatayo:

Umuunhu Jumonga na Nswambe

Kwealyale umuunhu Jumonga jano aale na Nswambe unya maaka lekelakwoni. Umuunhu ujua akalata na Nswambe kughela ing'ombe ka Vusango. Ye vafikile ka Vusango, vakaghela ing'ombe ni kyanaake. Ye vivuja kakaaja vakava vihwaga. Vakafika pa kikogha, ing'ombe jikava jisiita pilovoka. Vakatiigha unsiki ntali, ing'ombe jikava jifisiita.

Umwana ghwa muunhu jela akati kwa viise, "Upinde ikigwada ulovoke nakyu, neke ing'hina pe kyajilovoka." Umuunhu jela akavomba ndavale umwana ajovile. Ing'hina ye jivwene ikyanaake kilu kumwambo, joope jikalovoka. Akipika kyongo kuvona umwana un'debe ali na luhala kukila umwene, akati, "Voope avaana vali ni sakutuvlanisia."

Kama una maswali yoyote, au unataka kununua vitabu, au kuhudhuria darasa la kusoma, wasiliana na

Juhudi Konga, namba ya simu: 0757 310387

Kichwa: Ni rahisi kusoma Kivwanji

Lugha inayofundishwa: Kivwanji

Kimetengenezwa na kuchapishwa na: Huduma ya Kutafsiri Biblia na

Kuendeleza Lugha za Asili katika Mkoa wa Mbeya na Iringa

S.L.P. 6359, Mbeya, Tanzania

literacy_mbeya@sil.org

Pamoja na timu ya Wawwanji: Mch. A. Mbena, Mch. Y. Mbwilo,

Mch. H. Mahali, Mch. N. Mhalila

Toleo la kwanza, ©SIL International, 2008

Toleo la pili, ©SIL International, 2009

Toleo la tatu, ©SIL International, 2011

TSH 100/ =

Tutamini lugha zetu
Kivwanji

Ni rahisi kusoma Kivwanji

Umeshajua kusoma Kiswahili, sasa inaweza kuwa rahisi kwako kujifunza kusoma Kivwanji! Kipeperushi hiki kitakurahisishia kujifunza kusoma herufi za Kivwanji. Furahia!

a aa b d e ee f g gh
h i ii i ii j k l m mb
mh n nd ng ng' ng'h nh
nj nk ns nt ny o oo p
s t u uu u uu v w y '

1. Herufi na sauti za Kivwanji ambazo zipo katika Kiswahili:

<i>Irabu</i>	
a-	sua (kumbikumbi)
e-	helo (nyungo)
i-	masoli (nyasi)
o-	manyotu (vyura)
u-	mutu (kichwa)
<i>Konsonanti</i>	
b-	nyabu (nyani)
d-	fidunda (milima)
f-	fughasi (buibui)
g-	figeleti (baiskeli za miti)
gh-	majegho (ujeuri)
h-	halafu (siafu)
j-	fijuni (ndege)
k-	mapiki (miti)
l-	malala (minyaa)
m-	ndalama (fedha)
mb-	mbembe (nzi)
n-	honelo (sindano)
nd-	ndusu (bunduki)
ng-	ngoma (ngoma)
ng'-	ng'ombe (ng'ombe)
nj-	sanjala (kuni)
ny-	nyambe (mfuko)
p-	mapepele (masega ya asali)
s-	sukuni (mbu)
t-	fitengo (viti)
w-	lwala (jiwe la kusagia)
y-	lupuya (upaa)

2. Irabu ndefu (zinazoandikwa na herufi mbili):

aa-	maaso (macho)	oo-	ndoovo (ndoo)
ee-	peeta (pepeti)	uu-	duuma (chui)
ii-	liiso (jicho)		

3. Herufi za Kivwanji ambazo hazipo katika Kiswahili:

i-	sila (njia)	uu-	kikululu (dole gumba)
ii-	ndiilo (kikapu)	' -	n'dala (mke)
mh-	mhaasi (panzi)		m'buule (mwambie)
ng'h-	ng'hala (kaa)		n'goma (mzinga wa nyuki)
nh-	nhemo (shoka)		n'jeleela (kijana)
u-	dudu (fuko)		

4. Muunganiko wa herufi:

dw-	dwegha (shindwa)	nt-	ntangili (msaidizi)
gw-	gwandi (shati)	pw-	mupwave (mpwa)
ghw-	ghwitu (wetu)	tw-	ntwangilo (mchi)
jw-	jwatula (chapa kwa fimbo)	vw-	vwogha (uyoga)
kw-	kukwoghopa (kuogopa)	by-	byata (beua)
lw-	lweli (kweli)	dy-	dyegha (toroka)
mw-	mwimike (mtakatifu)	fy-	kifyaghililo (fagio)
ng'hw-	ng'hwembe (ngozi)	ghy-	ghyani (ya nani)
nhw-	nhwike (nitwishe)	ky-	kyama (mali/chuma)
nk-	nkate (mkate)	ly-	lyasa (iba)
ns-	nsana (mgongo)	my-	myanga (lamba kwa ulimi)
		py-	lupyana (huruma)

5. Herufi yenye sauti tofauti katika Kivwanji na Kiswahili

v-	lvoko (mkono)
----	---------------

6. Sasa umeshajifunza herufi zote za Kivwanji. Fanya mazoezi kusoma maneno ya Kivwanji yenye irabu fupi na irabu ndefu:

Irabu fupi	Irabu ndefu
kupala (kuparua)	kupaala (kusifu)
kukuta (kukata)	kukuuta (kualika)
kutola (kushindwa)	kutoola (kuchukua)
kupeta (kuvuna)	kupeeta (kupepeti)
kupela (kuumba)	kupeela (kumimina au kupungua)